LIBRIS | We know books

ZENO VANCEA

CREAȚIA MUZICALĂ ROMÂNEASCĂ SEC. XIX-XX

Vol. 2

GRAFOART

©2023. Toate drepturile rezervate.
Nicio parte din prezenta lucrare nu poate fi copiată, reprodusă sau transmisă
prin niciun mijloc electronic sau mecanic
şi nu este permisă nicio formă de imprimare audio sau video
fără acordul scris al Editurii Muzicale GRAFOART®.

LIBRIS We know books

Ilustraţia copertei: grafică inspirată din cea a copertei ediţiei din 1978
de Aurelian Petrescu.

În elaborarea prezentei ediţii s-au utilizat volumul
Zeno Vancea, *Creaţia muzicală românească sec. XIX-XX*, vol. 2,
Editura Muzicală, Bucureşti, 1978.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
VANCEA, ZENO
Creaţia muzicală românească : sec. XIX-XX / Zeno Vancea. - Bucureşti : Grafoart, 2023
2 vol.
ISMN 979-0-69492-404-1
Vol. 2. - 2023. - Conţine bibliografie. - ISMN 979-0-69492-406-5
ISBN 978-606-747-193-9
78

EDITURA MUZICALĂ GRAFOART®
Bucureşti, str. Braşov nr. 20

LIBRĂRIA MUZICALĂ *George Enescu*
Bucureşti, piaţa Sfinţii Voievozi nr. 1

TEL.: **0747 236 278 (07-GRAFOART); 021 315 07 12**
E-MAIL: **GRAFOART1991@GMAIL.COM**
COMENZI ON-LINE: **WWW.LIBRARIAMUZICALA.RO**

Cuprins

Introducere 5
Iuliu Muresianu 23
Alma Cornea-Ionescu 28
Ionel Perlea 29
Eugen Cuteanu 47
Paul Jelescu 50
Theodor Rogalski 53
Grigore Ghidionescu 62
Géza Kozma 54
Tudor Ciortea 58
Chilf Miklós 85
Nicolae Buicliu 86
Nicolae Brânzeu 93
Sigismund Toduţă 103
Matei Socor 123
Max Eisikovits 136
Paul Constantinescu 143
Alfred Mendelsohn 162
Wilhelm Demian 176
Achim Stoia 180
Mircea Hoinic 181
Norbert Petri 184
Rodica Şuţu 188
Jodál Gábor 189
Ion Dumitrescu 193

LIBRIS We know books

Constantin Silvestri 210
Ovidiu Varga 233
Márkos Albert 237
Gheorghe Dumitrescu 241
Mircea Popa 263
Bogdan Moroianu 271
Florica Dimitriu 274
Hilda Jerea 275
Dinu Lipatti 277
Aurel Popa 295
Alexandru Velehorschi 299
Liviu Comes 303
Mircea Chiriac 312
Alexandru Paşcanu 322
Nicolae Boboc 331
Mircea Basarab 331
Dumitru Bughici 339
Tudor Jarda 354
Laurenţiu Profeta 359
Opereta 366
Reprezentanţii genului de muzică corală 370
Muzică uşoară 388
Postfaţă 397

Introducere

Primul volum al lucrării *Creaţia muzicală românească din secolele XIX-XX*, consacrat compozitorilor noştri din secolul trecut, se încheie cu prezentarea operei muzicale a celor născuţi în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, care, adresându-se muzicii populare autentic ţărăneşti au făurit, în frunte cu George Enescu, în anii de după primul război mondial, şcoala noastră naţională modernă.

Prezentul volum al doilea se ocupă de creaţia compozitorilor a căror dată de naştere se situează între 1900 şi 1925, urmând ca muzica compozitorilor din generaţiile mai tinere să formeze obiectul unei alte lucrări. Majoritatea compozitorilor aparţinând acestei generaţii fiind încă în plină activitate la momentul scrierii prezentei lucrări, nu este cuprinsă decât creaţia lor compusă până la 1 ianuarie 1978.

Această împărţire putând să pară arbitrară, în sprijinul ei se pot invoca următoarele argumente: în urma numărului mare de compozitori care au apărut în cursul ultimilor cincizeci de ani, creaţia muzicală românească a ajuns la o abundenţă atât de mare încât nu poate fi cuprinsă într-un singur volum. În afară de aceasta, autorul prezentei lucrări a ţinut seama şi de unele considerente de ordin stilistic.

Desigur nu fiecare generaţie nouă de compozitori se exprimă neapărat cu ajutorul unui nou stil – dovada o constituie şi creaţia majorităţii reprezentanţilor generaţiei care a urmat după aceea a făuritorilor şcolii noastre moderne, constituie, din punctul de vedere al aceluiaşi stil naţional, o continuare a operei muzicale a antecesorilor. Dar modul nou de exprimare muzicală, apărut la noi în cursul ultimelor două decenii, reprezintă aspecte atât de deosebite de acele ale muzicii tradiţionale, încât prezentarea creaţiei generaţiei mai noi de compozitori, într-o lucrare aparte, pare firească. Este desigur adevărat că nu toţi compozitorii din generaţia despre care vorbim în această lucrare au aderat la ideea şcolii naţionale, afirmându-şi personalitatea artistică în cadrul unui stil de orientare universalistă. Dar în ciuda deosebirilor de stil creaţia lor are drept esenţială trăsătură comună exprimarea unui conţinut emoţional (înţeles în sensul tradiţional al noţiunii), fapt care o desparte în mod vădit de creaţia cu caracter constructivist din zilele noastre.

LIBRIS | We know books

IULIU MUREŞIANU (29.I.1900—15.II.1956)

Familiarizat cu muzica de mic copil şi educat în sentimentul unui ataşament deosebit faţă de creaţia populară, Iuliu Mureşianu a mers desigur nu numai din obligaţie filială pe urmele luminoasei figuri a tatălui său Iacob Mureşianu, ci a fost animat, ca şi alţi muzicieni transilvăneni din generaţia sa, de dorinţa de a contribui la înfăptuirea unei arte naţionale mai cuprinzătoare, mai variate în aspectele ei.

Înainte de 1918, pentru Gheorghe Dima, Iacob Mureşianu, Ion Vidu, Tiberiu Brediceanu, Augustin Bena şi Guilelm Şorban, creaţia muzicală constituia un important mijloc de afirmare naţională, prin care ei se puteau adresa populaţiei majoritare româneşti din fosta monarhie austro-ungară. Condiţiile politico-sociale de după Unire, cînd au fost create la Cluj primele instituţii muzicale româneşti — Opera şi Conservatorul — au constituit pentru urmaşii lor spirituali un puternic îndemn de a scoate muzica transilvăneană din izolarea ei provincială şi, integrîndu-se în viaţa artistică a naţiunii întregite, să contribuie, împreună cu confraţii lor de peste Carpaţi, la înflorirea muzicii româneşti.

Pentru a păstra caracterul naţional al creaţiei, trebuia continuată deci linia trasată de Dima, Iacob Mureşianu, Ion Vidu şi alţi predecesori. Cum însă Vidu şi Dima nu au compus decît muzică vocală (lieduri şi coruri), şi lucrările instrumentale ale lui Iacob Mureşianu, cu excepţia uverturii-poem *Ştefan cel Mare*, erau numai miniaturi pentru pian, iar muzica instrumentală a compozitorilor din vechea Românie nu era încă binecunoscută în Transilvania, prima serie de discipoli care au terminat Conservatorul din Cluj s-a aflat în situaţia de a-şi căuta modele, pentru compunerea unor lucrări de forme mai complexe, fie în creaţia şcolilor naţionale din secolul al XIX-lea, fie în muzica apuseană. Iuliu Mureşianu, asemenea lui Guilelm Şorban, şi-a luat drept

LIBRIS We know books

exemplu pe Edvard Grieg, ale cărui piese lirice pentru pian erau destul de bine cunoscute în Transilvania.

La înscrierea sa în Conservator, Iuliu Mureşianu compusese deja cîteva piese scurte pentru pian şi tot pe atîtea lieduri, dintre care numai *Nocturna* pentru pian şi liedul *Revedere* au fost considerate de autor demne de a fi păstrate. Aceste piese sînt scrise într-un stil în care elementul popular se îmbină cu influenţe ale muzicii lui Mendelssohn, care înrîurise într-o oarecare măsură şi creaţia tatălui său. În 1921, cînd Iuliu Mureşianu era student în anul I la conservator, a compus un *Souvenir pentru violoncel şi pian* şi liedul *Rămas bun* care, în ceea ce priveşte stilul, nu se detaşează de cel al lucrărilor anterioare. Plecat apoi pentru continuarea studiilor la Torino (1921—22) şi apoi la Leipzig (1923—24), cursurile urmate la aceste conservatoare nu au lăsat urme mai însemnate asupra modului său de comunicare, oferindu-i doar posibilitatea de a-şi îmbogăţi cunoştinţele profesionale.

Pentru a se exprima în limbaj naţional, Iuliu Mureşianu nu a cules şi prelucrat în prealabil (ca de pildă Sabin Drăgoi şi Paul Constantinescu) melodii populare, ci, cu sensibilitatea formată sub impresia cîntecelor şi dansurilor înmagazinate în contactul cu lumea satelor în jurul Blajului, el a luat ca model creaţia tatălui său, cu al cărui stil are multe elemente comune, mai ales în ceea ce priveşte structura melodică a compoziţiilor.

Prima lucrare în stil naţional, un *Cvartet de coarde*, scris în 1924, prezintă sub aspectul tehnicii componistice încă stîngăcii, dar, cu toate acestea, din punctul de vedere al procesului de formare a muzicii instrumentale româneşti din Transilvania, acest cvartet reprezintă un deosebit interes, întrucît, spre deosebire de cvartetul lui Sabin Drăgoi, scris în 1920, în stilul lui Haydn, este prima lucrare de acest gen compusă în Transilvania în spirit folcloric.

Cvartetul alcătuit din 6 miniaturi, din care 3 poartă cîte un titlu : I. *O idilă de Mai*, II. *Bîlciu la ţară* şi V. *Poveste tristă*, aceasta din urmă fiind inclusă apoi în forma orchestrată în *Suita romantică*, conţine deja toate caracteristicile principale ale muzicii sale : forme miniaturale, clădite din teme de scurtă respiraţie, structură melodică diatonică, armonie tradiţională fără inflexiuni modale. De fapt, stilul său, conturat în elementele sale esenţiale în acest cvartet, nu mai suferă modificări importante în cursul activităţii componistice următoare.

© 2025. GRAFOART

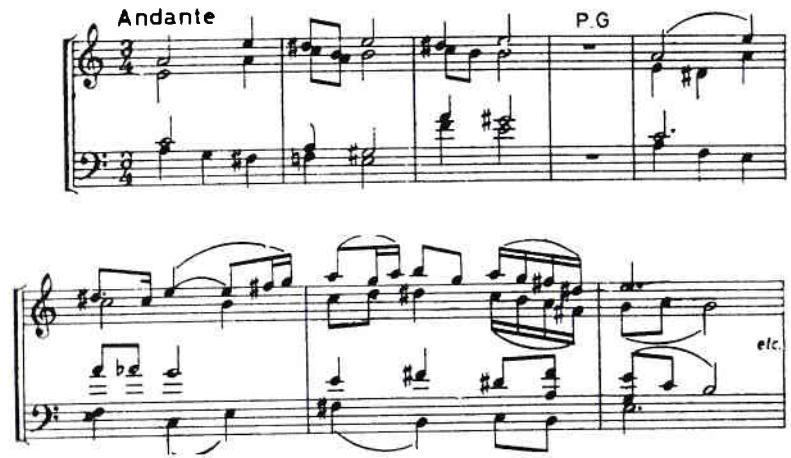

Cvartetul a fost urmat în 1930 de un *Cvintet pentru suflători*, reprezentînd prelucrări de bocete şi dansuri populare. Acelaşi caracter îl au şi cele *Două dansuri populare româneşti pentru pian* (1946).

Admirator al lui Grieg, înclinaţia lui Mureşianu pentru pitoresc, descriptiv şi idilic a fost alimentată şi de muzica compozitorului norvegian, fără a fi stimulat însă de muzica acestuia, în sensul exprimării într-un limbaj armonic mai colorat. Preferinţa pentru pitoresc în melodie se poate constata mai ales în primele două din cele patru suite ale sale. Prima suită intitulată „românească" datează din 1931 şi cuprinde şase părţi : *Dans ţărănesc, Bocet, Vara pe cîmp, Ca la ospeţe, Colind, Adunare la joc*. Atît această suită cît şi următoarea, intitulată „romantică" (1938), se sprijină, din punctul de vedere al stilului, pe creaţia lui Iacob Mureşianu, invederînd preferinţa compozitorului pentru redarea unor imagini ale vieţii de la ţară.

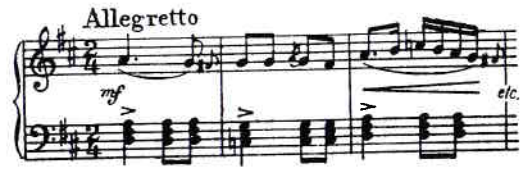

LIBRIS We know books

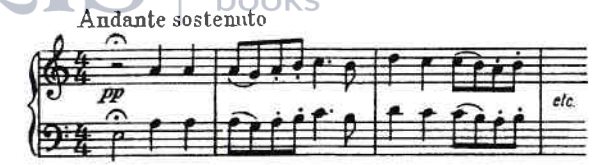

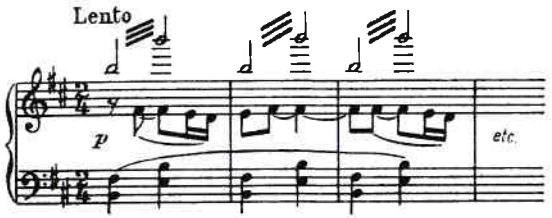

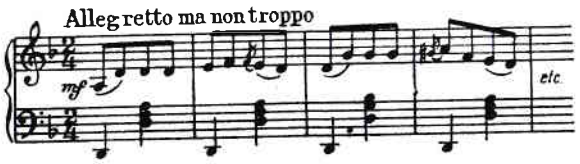

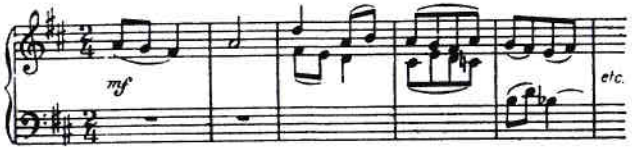

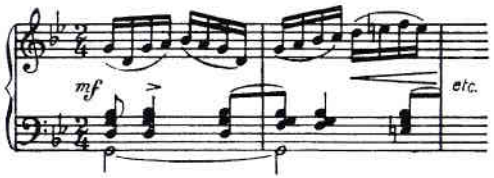

Cele şapte părţi ale *Suitei a II-a romantică* (1938) poartă următoarele titluri : *Dimineaţa, La păşune, Dansul piticilor, Poveste tristă, Din bătrîni, Cîntec de iarnă.* Deşi compusă cu şapte ani mai tîrziu decît prima suită, lucrarea nu prezintă modificări de stil.

© 2025. GRAFOART

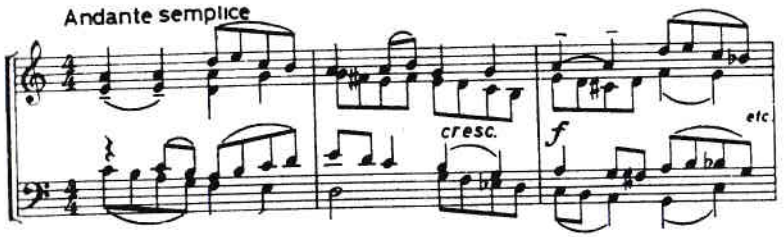

Cea de-a treia *Suită pentru orchestră* (1950), alcătuită dintr-o succesiune de patru dansuri populare, din punctul de vedere tehnic şi al unităţii stilului, este cea mai izbutită lucrare a lui Iuliu Mureşianu.

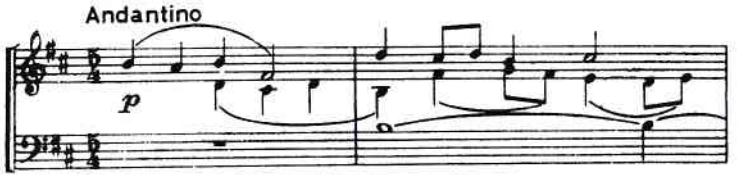

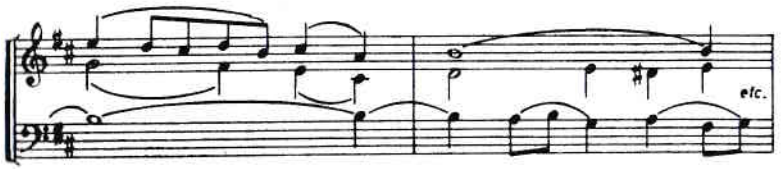

Şirul lucrărilor de acest gen se încheie cu Suita a IV-a *Din lumea copiilor* (1952), deosebindu-se de primele două doar în ceea ce priveşte sursa de inspiraţie, elementul descriptiv fiind prezent şi în această lucrare.
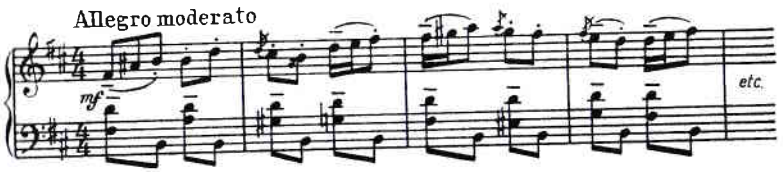
În afară de cele patru suite, Iuliu Mureşianu a compus şi patru lucrări concertante pentru cîte un instrument solo şi orchestră. Prima compoziţie de acest gen, scrisă pentru pian în 1940, a fost concepută în acelaşi stil ca şi suitele.